

Συμπεράσματα & Σχολιασμός των ευρημάτων Κλινικές και ερευνητικές εφαρμογές Ενέργειες Δημοσιότητας και Διάχυσης

Θωμάς Ν. Υφαντής
Καθηγητής Ψυχιατρικής
Επιστημονικά Υπεύθυνος του Ερευνητικού Προγράμματος
ASSERT-DEP

Κατάθλιψη και Κρίση

Σύνολο δείγματος ασθενών ASSERT-DEP 2016 = **25.4%**

Ασθενείς τακτικών ΕΙ ASSERT-DEP 2016 = **25.2%**

Ασθενείς ΤΕΠ ASSERT-DEP 2016 = **27.0%**

Σύνολο δείγματος ασθενών ΤΕΠ (ΑΡΙΣΤΕΙΑ) 2013 = **27.2%**

Ρευματολογικοί ασθενείς

(προηγούμενες μελέτες μας <2010 - MINI) = **25.4%**

Δείγμα προσωπικού του ΠΓΝΙ ASSERT-DEP 2016 = **11.6%**

Δείγμα προσωπικού του ΠΓΝΙ 2009 (GHQ-28>11) = **6.8%**

Μελέτες άλλων ερευνητών στον γενικό πληθυσμό

2008	2009	2011	2013
3.3%	6.8%	8.2%	12.3%

(Economou et al, 2016)

Κίνδυνος
Αυτοκτονίας
και Κρίση

Οποιοσδήποτε κίνδυνος

Σύνολο δείγματος ασθενών ASSERT-DEP 2016 = **13.6%**
Σύνολο δείγματος ασθενών ΤΕΠ (ΑΡΙΣΤΕΙΑ) 2013 = **22.9%**
Δείγμα προσωπικού του ΠΓΝΙ ASSERT-DEP 2016 = **3.1%**

Μέτριος ή σοβαρός κίνδυνος

Σύνολο δείγματος ασθενών ASSERT-DEP 2016 = **3.7%**
Σύνολο δείγματος ασθενών ΤΕΠ (ΑΡΙΣΤΕΙΑ) 2013 = **6.3%**
Δείγμα προσωπικού του ΠΓΝΙ ASSERT-DEP 2016 = **0**

Οποιοσδήποτε κίνδυνος

RASS (βαθμολογία με βάση προηγούμενα ευρήματά μας)

Άνδρες (RASS>175) = ΤΕΠ: **39.0%**, ΤΕΙ: **24.2%**, ΠΓΝΙ: **18.7%**
Γυναίκες (RASS>) = ΤΕΠ: **25.7%**, ΤΕΙ: **18.2%**, ΠΓΝΙ: **4.1%**

Άλλοι ερευνητές

Αυτοκτονικός ιδεασμός (1 μήνας)

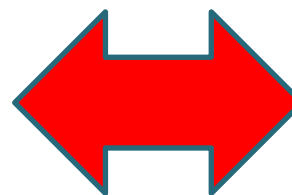
2008	2009	2011	2013
2.4%	5.2%	6.7%	2.6%

(Economou et al, World Psychiatry 15:1, 2016)

Παράγοντες
Κινδύνου για
κατάθλιψη και
κίνδυνο
αυτοκτονίας

Κατάθλιψη	Κίνδυνος Αυτοκτονίας
Διαζύγιο-Χωρισμός	Διαζύγιο-Χωρισμός
Ιστορικό ψυχικής νόσου	Ιστορικό ψυχικής νόσου
Αρνητικός αντίκτυπος της κρίσης	Αρνητικός αντίκτυπος της κρίσης
Αριθμός Χρόνιων Νοσημάτων	Χρόνια νόσος
Αντιλήψεις για τη νόσο	Επιπλέον συννοσηρότητα
Γονιδιακή ευαλωτότητα	Γυναικείο φύλο
Χαμηλή «ψυχολογική ανθεκτικότητα»	Χαμηλή «ψυχολογική ανθεκτικότητα»
Χαμηλή «αίσθηση συνοχής»	Χαμηλή «αίσθηση συνοχής»
Αρνητική «Θρησκευτικότητα»	Αρνητική «Θρησκευτικότητα»

Στρεσογόνοι
Παράγοντες

Υπόστρωμα
Διαθέσιμες
ψυχολογικές
εφεδρείες

Αυτοκτονία Και Κρίση (Άλλες μελέτες)

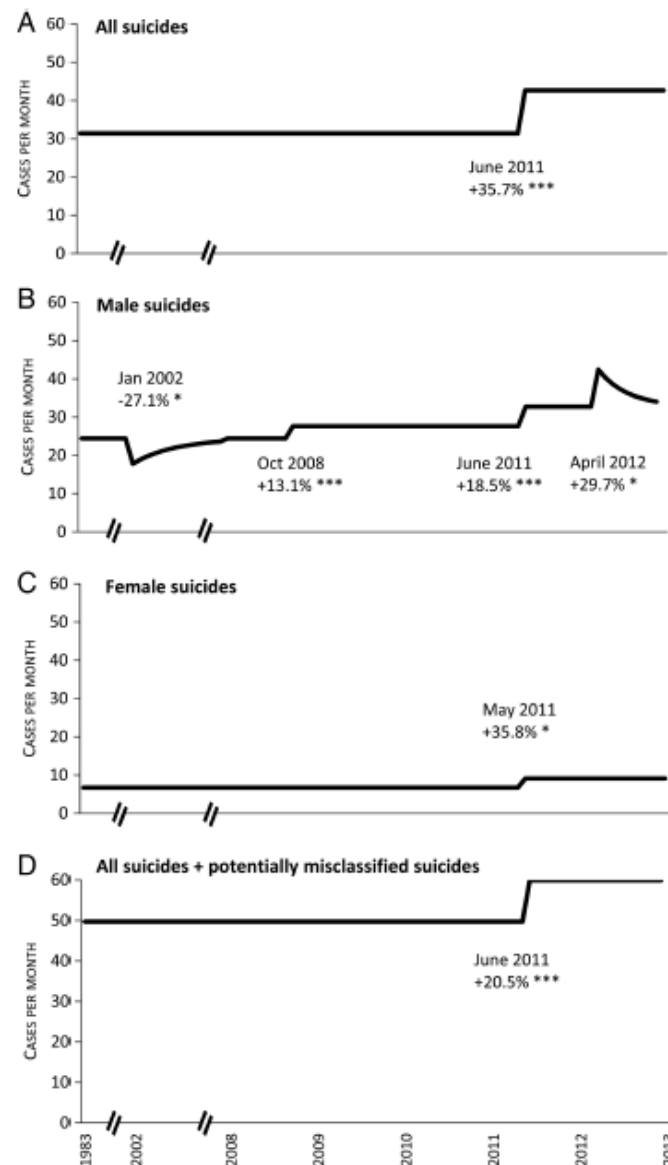
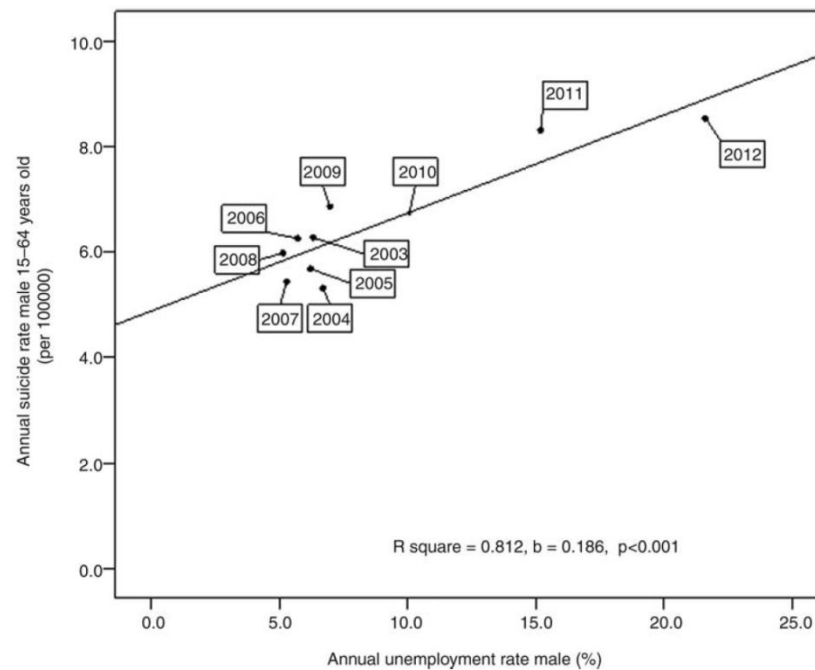
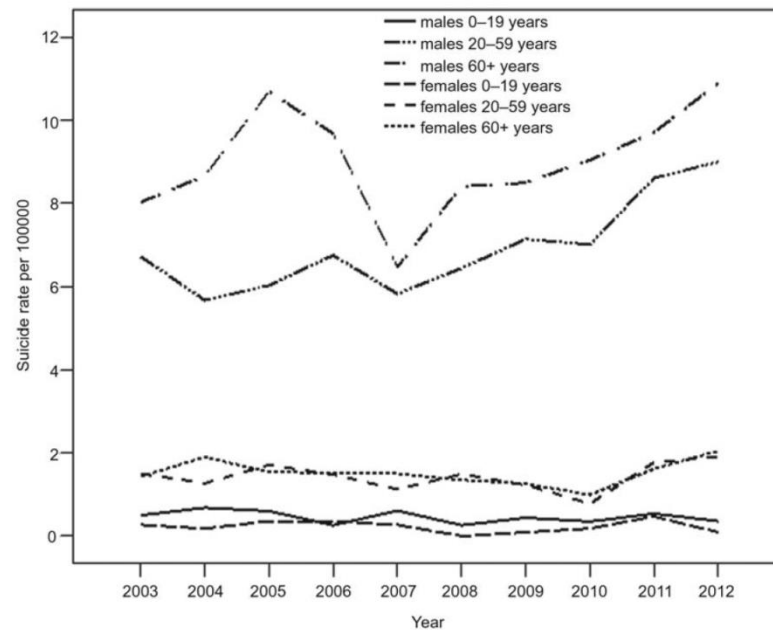

Figure 2 Estimated forms (abrupt sustained, abrupt temporary) and magnitudes (%) of statistically significant monthly interruptions in four Greek suicide time series. * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$.

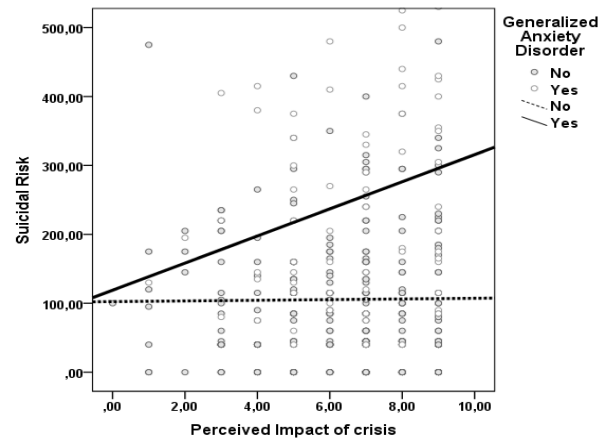
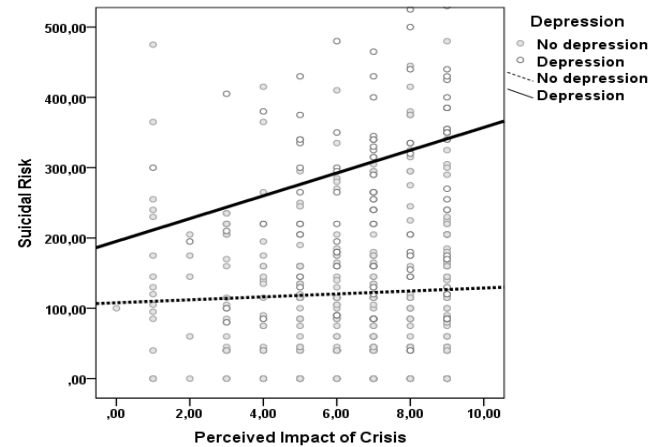
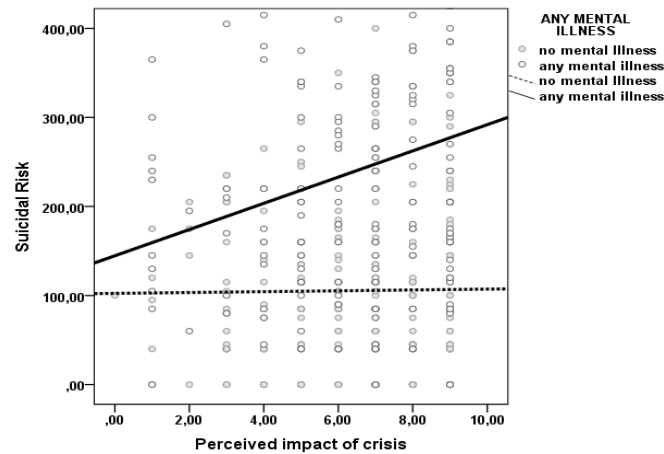
Branas CC, et al.
BMJ Open 2015;5:e005619.

Αυτοκτονία Και Κρίση (Άλλες μελέτες)

Rachiotis G, et al.
BMJ Open 2015;5:e007295.

Κίνδυνος αυτοκτονίας και Κρίση (η δική μας μελέτη)

Ο ρόλος του Υποστρώματος και η Αλληλεπίδρασή του με το περιβάλλον

Table 1. Hierarchical binary logistic regression analyses across L/L and S-carriers with dependent variable “probable depression” (PHQ-9≥10)

	Model 1			Model 2			Model 3			Model 4			Model 5		
	OR	95% CI	p	OR	95% CI	p	OR	95% CI	p	OR	95% CI	p	OR	95% CI	p
L/L Homozygous (N=148)															
Number of LTCs (Ref: no LTCs)			.280			.647			.830			.827			.993
One	2.2	.80 - 5.79	.128	1.8	.47 - 7.20	.378	1.2	.30 - 4.89	.792	1.2	.30 - 4.88	.792	1.1	.25 - 4.80	.908
Two co-occurring LTCs	1.2	.21 - 6.86	.828	1.4	.16-11.88	.764	0.7	.08 - 6.79	.785	0.7	.08 - 6.80	.778	1.1	.10-11.48	.943
Age	-	-	-	1.0	.93 - 1.01	.106	1.0	.93 - 1.01	.146	1.0	.93 - 1.01	.146	1.0	.92 - 1.01	.151
Sex	-	-	-	2.0	.77 - 5.08	.155	0.6	.21 - 1.51	.255	0.6	.21 - 1.51	.259	0.5	.19 - 1.46	.219
Divorced/widowed/separated	-	-	-	3.6	1.01-12.66	.049	3.3	.88-12.07	.076	3.3	.87-12.41	.078	3.8	.99 - 14.7	.052
Education	-	-	-	0.4	.19 - .92	.031	0.4	.20 - .93	.032	0.4	.20 - .93	.033	0.4	.19 - .99	.046
History of Depression	-	-	-	-	-	-	4.1	1.21-13.68	.023	4.1	1.21-13.77	.023	3.1	.89-10.76	.076
Perceived impact of crisis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.0	.80 - 1.23	.931	1.0	.78 - 1.24	.906
Resilience (RS-14 score)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.9	.91 - .99	.018
Interaction RS-14 x Nb of LTCs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.9	.52 - 1.65	.590
Nagelkerke R square	0.03			0.176			0.214			0.214			0.266		
S-carriers (N=298)															
Number of LTCs (Ref: no LTCs)			.001			.022			.040			.049			.156
One	3.7	1.58 - 8.55	.002	2.8	1.04 - 7.80	.041	2.8	1.01 - 8.33	.049	2.8	1.01 - 8.27	.044	2.7	.92 - 8.31	.071
Two co-occurring LTCs	7.9	2.62-23.55	.001	6.9	1.75 -27.1	.006	6.6	1.54-28.35	.011	6.3	1.45-27.61	.014	4.2	.82-21.30	.085
Age	-	-	-	0.9	.94 - .99	.024	1.0	.95 - 1.00	.065	1.0	.94 - 1.00	.050	0.9	.94 - .99	.025
Sex	-	-	-	1.1	.58 - 2.06	.792	0.7	.57 - 2.28	.706	1.2	.58 - 2.37	.663	1.1	.54 - 2.39	.740
Divorced/widowed/separated	-	-	-	1.9	.80 - 4.69	.141	1.8	.70 - 4.56	.227	1.8	.71 - 4.74	.208	2.1	.78 - 5.72	.141
Education	-	-	-	0.5	.29 - .76	.002	0.5	.32 - .88	.014	0.5	.32 - .89	.016	0.5	.31 - .92	.024
History of Depression	-	-	-	-	-	-	6.6	2.61-16.99	.001	6.5	2.50 -17.04	.001	5.7	2.07-15.82	.001
Perceived impact of crisis	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.2	1.05 - 1.48	.012	1.3	1.07 - 1.5	.008
Resilience (RS-14 score)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.9	.91 - .97	.001
Interaction RS-14 x Nb of LTCs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.7	.45 - .93	.025
Nagelkerke R square	0.089			0.152			0.219			0.251			0.341		

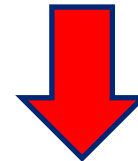
Περαιτέρω
αναλύσεις

Εις βάθος ανάλυση της προοπτικής μελέτης

Παράγοντες κινδύνου για κατάθλιψη και αυτοκτονία σε
βάθος χρόνου

Μελέτη και άλλων βιολογικών παραμέτρων και της σχέσης
υποστρώματος-περιβάλλοντος

Νευροτροφικοί παράγοντες (BDNF), HPA άξονας

Συγχώνευση των βάσεων ARISTEIA και EOX-ASSERT-DEP

Μελέτη όλων των παραμέτρων και της δυνατότητάς τους να
προβλέπουν κατάθλιψη και κίνδυνο αυτοκτονίας σε
μεγαλύτερο δείγμα (>800) και σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου
(>2 έτη) (εκτός χρηματοδότησης)

Κλινικές
εφαρμογές

(Clinical
implications)

1. Η έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία των κοινών ψυχιατρικών διαταραχών (άγχος, κατάθλιψη, σωματοποίηση) και του κινδύνου αυτοκτονίας πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στην ΠΦΥ, στα ΤΕΠ και στα Τακτικά ΕΙ, καθώς ο επιπολασμός τους σε αυτούς τους πληθυσμούς είναι σημαντικός.
2. Ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις που θα εστιάζουν στην ενίσχυση της Ανθεκτικότητας και της Αίσθησης Συνοχής ενέχουν την δυνατότητα να προλαμβάνουν της εμφάνιση κατάθλιψης και κινδύνου αυτοκτονίας σε ευάλωτους πληθυσμούς, ακόμη και στην περίπτωση που ενδεχομένως υπάρχει και βιολογική ευαλωτότητα.

Μελλοντική
έρευνα

(Research
implications)

Τα ευρήματα και των δυο έργων που έχει υλοποιήσει η ερευνητική μας ομάδα υποδηλώνουν την ανάγκη τεκμηρίωσης παρεμβάσεων σχετικών με:

1. Την έγκαιρη διάγνωση των συχνών ψυχιατρικών διαταραχών στην ΠΦΥ, στα ΤΕΠ και στα Τακτικά ΕΙ

- Έρευνα σχετικά με την αποτελεσματικότητα εκπαιδευτικών σεμιναρίων και on the job training των ιατρών για την έγκαιρη διάγνωση και αρχική αντιμετώπιση των κοινών ψυχιατρικών διαταραχών.

2. Την οργάνωση και υλοποίηση τυχαιοποιημένων μελετών (RCTs)

Έρευνα σχετικά με την αποτελεσματικότητα ψυχοθεραπευτικών παρεμβάσεων βασισμένων σε εργαλεία αποδεδειγμένης αξίας σύμφωνα με τα αποτελέσματά μας (πχ. Religious coping, resilience, sense of coherence κλπ)

“ASSessing and Enhancing Resilience To DEPression in people with long-term medical conditions in the era of the current Greek social and financial crisis”

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ενέργειες Δημοσιότητας και Διάχυσης

“ Assessing and Enhancing Resilience To DEpression in people with long term medical conditions in the era of the current Greek social and financial crisis. ”

Numerous psychosocial factors have been linked to depression onset and a genetic predisposition has been also suggested. This programme aims to develop psychosocial strategies to enhance resilience to depression in most affected by the current Greek crisis vulnerable patients, through a programme of combined basic and applied health services research. Our research plan includes three phases.

-

[illegible]

<http://eox-assert-dep.project.uoi.gr/en>

PRIMARY RESEARCH

Open Access

The Greek-Orthodox version of the Brief Religious Coping (B-RCOPE) instrument: psychometric properties in three samples and associations with mental disorders, suicidality, illness perceptions, and quality of life

Vassiliki Paika¹, Elias Andreoulakis², Elisavet Ntountoulaki¹, Dimitra Papaioannou¹, Konstantinos Kotsis¹, Vassiliki Sifaka³, Konstantinos N. Fountoulakis², Kenneth I. Pargament⁴, Andre F. Carvalho⁵, Thomas Hyphantis^{1*} and On behalf of the ASSERT-DEP Study Group members

The Greek version of the Resilience Scale (RS-14): psychometric properties in three samples and associations with mental illness, suicidality, and quality of life

Elisavet Ntountoulaki^a, MSc, PhD Fellow (elizapsi21@yahoo.gr)

Vassiliki Paika^a, PhD, Psychologist, Post-doc Fellow (vanessapaika@yahoo.gr)

Konstantinos Kotsis^a, MD, PhD, Child and Adolescent Psychiatrist
(konkotsis@gmail.com)

Dimitra Papaioannou^a, Psychologist, PhD Fellow (mikadelta@gmail.com)

Elias Andreoulakis^b, MD, MSc, PhD, Psychiatrist^c (andreli@med.auth.gr)

Konstantinos N. Fountoulakis^b, MD, PhD, Associate Professor of Psychiatry
(kostasfountoulakis@gmail.com)

Andre F. Carvalho^c, MD, PhD, Assoc. Prof. of Psychiatry (andrefc7@terra.com.br)

Thomas Hyphantis^a, MD, PhD, Professor of Psychiatry (tyfantis@cc.uoi.gr)

On behalf of the ASSERT-DEP Study Group members

^(a) Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, School of Health Sciences,
University of Ioannina, Greece

^(b) Third Department of Psychiatry, School of Medicine, Aristotle University of
Thessaloniki, Thessaloniki, Greece.

^(c) Department of Clinical Medicine and Translational Psychiatry Research Group,
Faculty of Medicine, Federal University of Ceará, Fortaleza, CE, Brazil

The Greek version of the Sense of Coherence scale (SOC-29): psychometric properties and associations with mental illness, suicidal risk and quality of life

Vassiliki Paika, PhD, Psychologist, Post-doc Fellow (vanessapaika@yahoo.gr)

Elisavet Ntountoulaki, MSc, PhD Fellow (elizapsi21@yahoo.gr)

Dimitra Papaioannou, Psychologist, PhD Fellow (mikadelta@gmail.com)

Thomas Hyphantis, MD, PhD, Professor of Psychiatry (tyfantis@cc.uoi.gr)

On behalf of the ASSERT-DEP Study Group members

Department of Psychiatry, Faculty of Medicine, School of Health Sciences, University of Ioannina, Greece

Manuscript number	JPSYCHORES_2016_57
Title	The relationship of the perceived impact of the current Greek recession with increased suicide risk is moderated by mental illness in patients with long-term conditions
Article type	Full Length Article
Abstract	Objective: Adverse life events may contribute to the emergence of suicidality. We aimed to test the relationship between the Greek recession and suicidal risk in people with long-term conditions (LTCs) and to determine whether this relationship is moderated by the presence of a mental disorder. Methods: Suicidal risk (RASS) and crisis indices were assessed in 376 patients with LTCs (type-II diabetes mellitus, rheumatological disorders and chronic obstructive pulmonary disease) and 129 individuals without LTCs over a six-month period. A diagnosis of mental disorder was confirmed by the Mini International Neuropsychiatric Interview (MINI) interview. Hierarchical regression models were used to quantify moderator effects. Results: The prevalence of suicidal risk according to the MINI was 14.9% for patients attending the emergency department (ED), 13.2% for those attending routine clinics and 3.1% for those without LTCs. The prevalence of major depressive disorder was 27.0% in ED patients, 25.2% in patients attending routine clinics and 11.6% in people without LTCs. Suicidal risk was significantly associated with the perceived impact of the recession ($p=0.039$). However, moderation analysis showed that this relationship was significant only in those diagnosed with either major depressive disorder or generalized anxiety disorder. Conclusions: These findings suggest that the perceived impact of the current Greek recession is not correlated with suicidal risk per se, but the recession may act as precipitator in combination with other risk factors, such as the presence of a mental illness, thus supporting the importance of early diagnosis and treatment of mental disorders in vulnerable groups.
Keywords	Financial Crisis; Suicide, Mental Illness; Chronic Illness
Corresponding Author	Thomas Hyphantis
Corresponding Author's Institution	University of Ioannina
Order of Authors	Elisavet Ntountoulaki, Vassiliki Paika, Dimitra Papaioannou, Elspeth Guthrie, Konstantinos Kotsis, Konstantinos Fountoulakis, Andre Carvalho, Thomas Hyphantis

Resilience mediates the influence of a polymorphism in the serotonin transporter gene on the relationship between the burden of chronic illness and depression

Foteini Delis^a, Biologist PhD, Post-doc fellow

Andre F Carvalho^b, Associate Professor of Psychiatry

Nafsika Poulia^a, Biologist MSc, PhD fellow

Petros Bozidis^a, Biologist PhD

Vassiliki Paika^c, Psychologist PhD, Post-doc fellow

Elisavet Ntountoulaki^c, Psychologist MSc, PhD fellow

Dimitra Papaioannou^c, Psychologist MSc, PhD fellow

Else Guthrie^d, Professor of Psychological Medicine and Medical Psychotherapy

Katerina Antoniou^a, Associate Professor of Pharmacology

Thomas Hyphantis^c, Professor of Psychiatry

^(a) Department of Pharmacology, Medical School, University of Ioannina, Greece

^(b) Department of Clinical Medicine and Translational Psychiatry Research Group, Faculty of Medicine, University of Ceará, Fortaleza, Brazil

^(c) Department of Psychiatry, Medical School, University of Ioannina, Greece

^(d) Psychiatry Research Group, Medical School, University of Manchester, UK

In people with chronic illnesses, the perceived impact of current Greek crisis is associated with suicidal risk only in those with greater depressive symptom burden

Elisavet Ntountoulaki¹, Vassiliki Paika¹, Dimitra Papaioannou¹, Sofia Petrakou¹, Nafsika Pouli², Foteini Delis², Andre F Carvalho³,

Elspeth Guthrie⁴, Katerina Antoniou², Thomas Hyphantis¹

(1) Department of Psychiatry and (2) Department of Pharmacology, Medical School, University of Ioannina, Greece

(3) Psychiatry Research Group, University of Ceará, Fortaleza, Brazil, (4) Psychiatry Research Group, University of Manchester, UK

On behalf of the ASSERT-DEP Study Group members

INTRODUCTION

Suicide rates in Greece have been on a remarkable upward trend following the global recession of 2008 and the European sovereign debt crisis of 2009. **Recession and rises in unemployment rates have been found to be associated with suicide rates** [1]. Numerous studies concluded that the specific **austerity measures have been associated with increasing in suicides in Greece** [2-3].

OBJECTIVE

We aimed to assess the relationship between **perceived impact of the current social and financial crisis and suicidal risk** in people with long-term medical conditions (LTCs), and whether this relationship is mediated by depressive symptom severity after adjusting for confounders.

METHOD

In a cross-sectional design, **140 patients with diabetes, COPD and rheumatic diseases** attending routine follow-up clinics during a **4-month period** were interviewed with the MINI. We assessed the independent associations of perceived impact of current crisis with suicidality risk (Risk Assessment of Suicidality Scale) and whether MINI diagnosis or depressive symptom severity (PHQ-9) moderated this relationship in multiple and hierarchical regression models after adjusting for demographics and comorbidities.

FINDINGS

- Twenty-seven patients (19.3%) were considered suicidal and 37 (26.4%) were diagnosed with **Major Depressive Disorder (MDD)** according to the MINI. (Fig.1)
- The perceived impact of current crisis was significantly associated with suicidal risk independent of demographics and comorbidities (Table 1) ($b=0.194$, $p=0.027$).
- Moderation analysis showed that the **current crisis influences suicidality risk only in those patients with greater depressive symptom burden as assessed by the PHQ-9 ($p<0.01$)** (Fig. 2)

CONCLUSION

Psychopathology is high in people with long-term medical conditions in the era of the current Greek social and financial crisis. Even though, however, the association between recession and suicidality has been previously evidenced, **present findings indicate that the perceived impact of crisis is associated with suicidality risk only in those with greater depressive symptom burden**. A key policy priority should therefore be planned for the care of people with LTCs presented with severe depressive symptoms, if we are to alleviate the consequences of the current Greek social and financial crisis.

References:

- [1] Antonakakis et al (2014). The impact of fiscal austerity on suicide: on the empirics of a modern Greek tragedy. *Social science & medicine*, 112, 39-50.
- [2] Branas et al. (2015). The impact of economic austerity and prosperity events on suicide in Greece: a 30-year interrupted time-series analysis. *BMJ*, 5(1).
- [3] Kerkelienis, et al. (2014). Greece's health crisis: from austerity to denialism. *The Lancet*, 383(9918), 748-753.

Acknowledgements: This research has been co-financed by the Ministry of Education as part of the program named "Disinflation, Inequality and Social Integration" of the European Economic Area (EEA) Financial Mechanism 2009-2014 (Research Funding Program "ASSERT-DEP" – grant number: 17459/2015; "Assessing and enhancing resilience to depression in people with long term medical conditions in the era of the current Greek social and financial crisis").

Figure 1. Mental Illness of patients with chronic illnesses according to MINI.

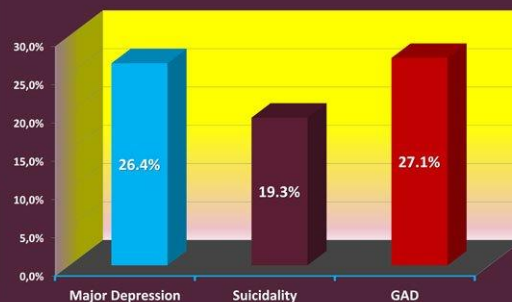
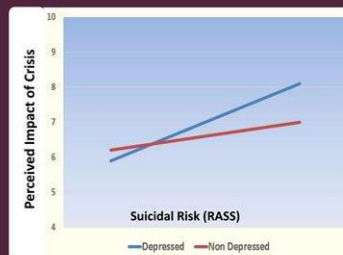

Table 1. Factors most closely associated with suicidal risk (Multiple Regression Analysis with dependent variable the RASS)

	Beta	P - Values
Impact of crisis	.194	.027
Age	.070	.256
Sex	-.110	.074
PHQ9	.692	.000

Figure 2. Impact of crisis and suicidality across MDD diagnoses (Moderation analysis)

A' Βραβείο καλύτερης αναρτημένης ανακοίνωσης στο

4th Annual Conference of the European Association of Psychosomatic Medicine (EAPM)

“Transforming Health with Evidence and Empathy”

Lulea, Sweden, 16th-18th June 2016

Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΑΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΧΡΟΝΙΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΖΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

ΜΟΝΟ ΣΕ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΜΕ ΣΟΒΑΡΟΤΕΡΗ ΚΑΤΑΘΛΙΠΤΙΚΗ ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ελισάβετ Ντουντουλάκη¹, Βασιλική Πάικα¹, Δήμητρα Παπαϊωάννου¹, Σοφία Πετράκου¹, Ναυσικά Πούλια², Φωτεινή Δελή², Κατερίνα Αντωνίου², Θωμάς Υφαντής¹

(1) Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, (2) Εργαστήριο Φαρμακολογίας, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

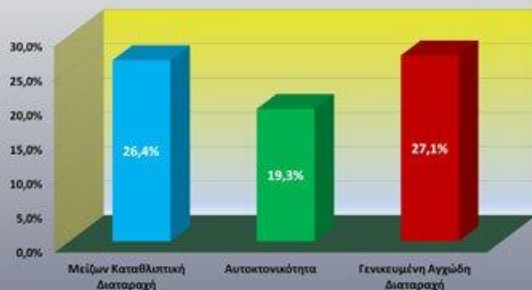
Εκ μέρους των μελών της ερευνητικής ομάδας του ερευνητικού προγράμματος ASSERT-DEP

Σκοποί: Να εκτιμηθεί η σχέση μεταξύ της επίδρασης της πρόσφατης κοινωνικής και οικονομικής κρίσης και του κινδύνου αυτοκτονίας σε ασθενείς με χρόνια σωματικά νοσήματα και να διερευνηθεί εάν αυτή η σχέση τροποποιείται από την ύπαρξη σοβαρής καταθλιπτικής συμπτωματολογίας.

Αποτελέσματα:

Είκοσι επτά ασθενείς (19.3%) θεωρήθηκαν αυτοκτονικοί και 37 (26.4%) διαγνώστηκαν με Μείζονα Κατάθλιψη σύμφωνα με τη MINI (Σχήμα 1). Η αντίληψη επίδρασης των επιπτώσεων της τρέχουσας κρίσης βρέθηκε να σχετίζεται σημαντικά με τον κίνδυνο αυτοκτονίας (Πίνακας 1, $b=0.194$, $p=0.027$). Ωστόσο, η τροποποιητική (moderation) ανάλυση έδειξε ότι η πρόσφατη κρίση σχετίζεται με τον κίνδυνο αυτοκτονίας μόνον σε εκείνους τους ασθενείς με σοβαρότερη καταθλιπτική συμπτωματολογία, όπως αυτή εκτιμήθηκε με το PHQ-9 ($p<0.01$) (Σχήμα 2).

Σχήμα 1. Ψυχοπαθολογία Ασθενών με Χρόνια Σωματικά Νοσήματα, σύμφωνα με τη MINI

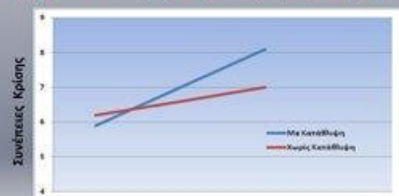
Ευχαριστίες: Η παρούσα μελέτη συγχρηματοδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας και τον χρηματοδοτικό μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) 2009-2014, ως μέρος του προγράμματος «Διαφορετικότητα, Ανισότητες και Κοινωνική ενσωμάτωση» (Ερευν. Πρόγρ. "ASSERT-DEP": 17459/2015)

Μέθοδος: Σε μια συγχρονική μελέτη, 140 ασθενείς με Διαβήτη, ΧΑΠ και Ρευματολογικά νοσήματα σε τακτική παρακολούθηση πήραν μέρος σε συνέντευξη με την Mini International Psychiatric Interview (MINI). Αξιολογήθηκε η σχέση της επίδρασης της πρόσφατης κρίσης (όπως εκτιμάται από τους ασθενείς) με τον κίνδυνο αυτοκτονίας (Risk Assessment of Suicidality Scale) και ελέγχθηκε εάν η σοβαρότητα της καταθλιπτικής συμπτωματολογίας (PHQ-9) τροποποιεί αυτή τη σχέση, εφαρμόζοντας μοντέλα ιεραρχικής πολλαπλής παλινδρόμησης με στάθμιση ως προς τους δημογραφικούς παράγοντες και τη συννοσηρότητα.

Πίνακας 1. Συσχέτιση της Επίδρασης της Οικονομικής Κρίσης με τον Κίνδυνο Αυτοκτονίας (Multiple Regression Analysis με εξαρτημένη μεταβλητή την RASS)

	Beta	P - Values
Αντίκτυπος Κρίσης	.194	.027
Ηλικία	.070	.256
Φύλο	-.110	.074
PHQ9	.692	.000

Σχήμα 2. Συσχέτιση της επίδρασης της Οικονομικής Κρίσης με τον Κίνδυνο Αυτοκτονίας ανάλογα με το εάν οι ασθενείς παρουσιάζουν σοβαρή καταθλιπτική συμπτωματολογία (PHQ-9>10) ή όχι.

Κίνδυνος Αυτοκτονίας (RASS)

Συμπεράσματα

Η ψυχοπαθολογία είναι υψηλή σε άτομα με χρόνιες νόσους και σχετίζεται με την πρόσφατη κρίση στην Ελλάδα.

Τα παρόντα ευρήματα, όμως, υποδεικνύουν ότι η αντίληψη που έχουν οι ασθενείς με χρόνια νόσο για τις επιπτώσεις της κρίσης σχετίζεται με τον κίνδυνο αυτοκτονίας μόνον σε εκείνους που παρουσιάζουν σοβαρότερη καταθλιπτική συμπτωματολογία.

Έτσι, η φροντίδα των ασθενών με χρόνια νόσο που παρουσιάζουν σοβαρότερη καταθλιπτική συμπτωματολογία θα πρέπει να αποτελεί βασική προτεραιότητα στη χάραξη πολιτικών υγείας, ώστε να απαλυνθούν οι συνέπειες της τρέχουσας κρίσης για τον ευαίσθητο αυτό πληθυσμό.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΤΟΧΗ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Πάικα Βασιλική¹, Ντουντουλάκη Ελισάβετ¹, Παπαϊωάννου Δήμητρα¹, Βούλγαρη Παρασκευή², Υφαντής Θωμάς¹, Δρόσος Αλέξανδρος²

(1) Ψυχιατρική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, (2) Ρευματολογική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Εισαγωγή

Η ψυχολογική αντοχή και η θρησκευτικότητα σχετίζονται με μειωμένο κίνδυνο εμφάνισης ψυχιατρικών διαταραχών, η σχέση τους όμως με τον κίνδυνο αυτοκτονίας δεν έχει μελετηθεί σε ασθενείς με ρευματολογικά νοσήματα (PN).

Σκοπός

Να εκτιμηθεί η σχέση μεταξύ κινδύνου αυτοκτονίας, ψυχολογικής αντοχής και θρησκευτικότητας σε ασθενείς με PN την εποχή της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.

Μέθοδος

Σε 202 συνεχόμενους ασθενείς με PN (102 με φλεγμονώδεις ρευματοπάθειες, όπως αγκυλοποιητική σπονδυλίτιδα ή ψωριασική αρθρίτιδα και 100 με αυτοάνοσα ρευματικά νοσήματα, όπως ρευματοειδής αρθρίτιδα, σύνδρομο Sjogren ή συστηματικός ερυθηματώδης λύκος) διεξήχθη δομημένη ψυχιατρική συνέντευξη (MINI), εκτιμήθηκαν παράγοντες σχετικοί με την κρίση και διανεμήθηκαν αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια για την εκτίμηση του κινδύνου αυτοκτονίας (RASS), της ψυχολογικής αντοχής (Resilience Scale-14) και του βαθμού στον οποίο χρησιμοποιείται η θρησκευτικότητα ως ψυχολογική βοήθεια (Religious Coping). Χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα γραμμικής παλινδρόμησης.

Πίνακας 1. Παράγοντες που σχετίζονται με τον Κίνδυνο Αυτοκτονίας

Μεταβλητές	P-values
Ηλικία	.038
Φύλο (Γυναίκες)	.006
Αντίκτυπος της Κρίσης	.004
Χαμηλή Ψυχολογική Αντοχή	.001
Αρνητική Χρήση της Θρησκευτικότητας	.002
Ιστορικό Ψυχικής Νόσου	.045
Διάγνωση Ψυχιατρικής Νόσου	.001

Συμπεράσματα: Ο αντίκτυπος της τρέχουσας κρίσης αλληλεπιδρά με μια σειρά ψυχολογικών παραμέτρων αυξάνοντας τον κίνδυνο αυτοκτονίας, υποδεικνύοντας πως η φροντίδα των ασθενών με ρευματολογικά νοσήματα και συνυπάρχουσες ψυχολογικές δυσκολίες συνιστά προτεραιότητα, ώστε να απαλυνθούν οι συνέπειες της τρέχουσας κρίσης για τον ευαίσθητο αυτό πληθυσμό.

Ευχαριστίες: Η παρούσα μελέτη συγχρηματοδοτείται από τον χρηματοδοτικό μηχανισμό του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) 2009-2014 και Εθνικούς πόρους ως μέρος του προγράμματος «Διαφορετικότητα, Ανισότητες και Κοινωνική ενσωμάτωση» (Ερευνητικό Πρόγραμμα: "ASSERT-DEP" 3767 -17459/2015)

<http://eox-assert-dep.project.uoi.gr>

Αποτελέσματα:

50 (24,8%) ασθενείς διαγνώστηκαν με **Μείζονα Κατάθλιψη**
 51 (25,2%) με **Διαταραχή Γενικευμένου Άγχους** και
 34 (16,8%) διέτρεχαν **Κίνδυνο Αυτοκτονίας** (13,4% χαμηλό, 3,0% μέτριο και 0,5% υψηλό), σύμφωνα με την MINI (Σχήμα 1).

Ο κίνδυνος αυτοκτονίας ήταν μεγαλύτερος (Πίνακας 1):

Στους **ηλικιωμένους** ($p=0.038$)

Στις **γυναίκες** ($p=0.006$)

Σε όσους ο **αντίκτυπος της κρίσης** βιώνεται εντονότερα ($p=0.004$)

Σε όσους είχαν **χαμηλή ψυχολογική αντοχή** ($p<0.001$)

Σε όσους χρησιμοποιούσαν **αρνητικά την θρησκευτικότητα** για να αντεπεξέλθουν ($p=0.002$)

Σε όσους είχαν **ιστορικό ψυχικής νόσου** ($p=0.045$) και

Σε όσους διαγνώστηκαν με κάποια **ψυχιατρική νόσο** ($p<0.001$)

Στην **πολυπαραγοντική ανάλυση** οι σημαντικότεροι παράγοντες ήταν:

Χαμηλή ψυχολογική αντοχή ($p<0.001$)

Αρνητική χρήση της θρησκευτικότητας ($p=0.035$)

Μεγάλος αντίκτυπος της κρίσης ($p=0.025$) και

Παρουσία ψυχικής νόσου ($p<0.001$) ($R^2_{adj}=0.39$) (Πίνακας 2).

Πίνακας 2. Παράγοντες που σχετίζονται με τον Κίνδυνο Αυτοκτονίας (Πολυπαραγοντική Ανάλυση) ($R^2_{adj}=0.39$)

Μεταβλητές	Beta	P-values
Χαμηλή Ψυχολογική Αντοχή	-.387	.000
Αρνητική Χρήση της Θρησκευτικότητας	.142	.035
Μεγάλος Αντίκτυπος της Κρίσης	.135	.025
Παρουσία Ψυχικής Νόσου	.270	.000

Σχήμα 1. Ψυχιατρικές Διαγνώσεις Ασθενών με Ρευματολογικά Νοσήματα

25ο Πανελλήνιο Συνέδριο
 Ρευματολογίας
 Αθήνα 8-11 Δεκεμβρίου 2016

ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΙ, ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗΣ ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΡΕΥΜΑΤΟΕΙΔΗ ΑΡΘΡΙΤΙΔΑ

Υφαντής Θωμάς¹, Δελή Φωτεινή², Πούλια Ναυσικά², Μποζίδης Πέτρος², Ντουντουλάκη Ελισάβετ¹, Πάικα Βασίλικη¹, Παπαϊωάννου Δήμητρα¹, Βούλγαρη Παρασκευή³, Αντωνίου Κατερίνα³, Δρόσος Αλέξανδρος³

(1) Ψυχιατρική Κλινική, (2) Εργαστήριο Φαρμακολογίας, (3) Ρευματολογική Κλινική, Τμήμα Ιατρικής, Σχολή Επιστημών Υγείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Μείζων Καταθλιπτική Διαταραχή (ΜΚΔ) σχετίζεται με τον πολυμορφισμό 5-HTT-LPR στο γονίδιο του μεταφορέα της σεροτονίνης (5-HTT).

Οι φέροντες ένα ή δυο αλληλόμορφα του αλληλίου S παρουσιάζουν πιο συχνά κατάθλιψη και κίνδυνο αυτοκτονίας όταν εκτίθενται σε στρεσογόνα γεγονότα, έναντι των ομόζυγων για το αλληλίο L.

2. ΣΚΟΠΟΣ

Να εκτιμηθεί η σχέση μεταξύ του πολυμορφισμού 5HTT-LPR και ψυχολογικών παραγόντων με την ΜΚΔ και τον κίνδυνο αυτοκτονίας σε ασθενείς με Ρευματοειδή Αρθρίτιδα (ΡΑ) κατά την τρέχουσα οικονομική κρίση.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

23 (35,9%) ασθενείς διαγνώστηκαν με Μείζονα Κατάθλιψη και 12 (18,8%) διέτρεχαν Κίνδυνο Αυτοκτονίας, σύμφωνα με την δομημένη διαγνωστική συνέντευξη MINI.

Η διάγνωση Μείζονος Κατάθλιψης σχετίστηκε με ύπαρξη του αλληλίου S ($p<0.05$), ιστορικό ψυχικής νόσου ($p=0.02$), ανησυχία για τις συνέπειες της νόσου ($p<0.001$), χαμηλή ψυχολογική αντοχή ($p=0.004$), χαμηλή αίσθηση συνοχής ($p=0.004$) και τον αντίκτυπο της κρίσης ($p=0.04$).

Στην πολυπαραγοντική ανάλυση, οι σημαντικότεροι παράγοντες ήταν: η χαμηλή ψυχολογική αντοχή ($p<0.001$), η χαμηλή αίσθηση συνοχής ($p<0.05$) και ο μεγάλος αντίκτυπος της κρίσης ($p<0.05$).

Ο Κίνδυνος Αυτοκτονίας σχετίστηκε με την ύπαρξη του αλληλίου S ($p=0.027$) και με τον αντίκτυπο της κρίσης ($p=0.008$), παράγοντες που παρέμειναν σταθεροί και σημαντικοί στην πολυπαραγοντική ανάλυση ($p<0.05$; $p=0.019$, αντίστοιχα).

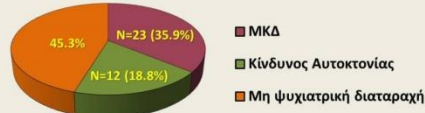
3. ΜΕΘΟΔΟΙ

Σε 62 συνεχόμενους ασθενείς με ΡΑ:

- Ταυτοποιήθηκε ο **πολυμορφισμός 5-HTT-LPR**
- Διεξήχθη **Δομημένη ψυχιατρική συνέντευξη (MINI)**
- Εκτιμήθηκαν **παράγοντες σχετικοί με την κρίση**
- Διανεμήθηκαν αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια για την εκτίμηση: της **ψυχολογικής αντοχής** (Resilience Scale-14), της **αίσθησης συνοχής** (Sense of Coherence) και των **αντιλήψεων για τη νόσο** (Illness Perceptions, B-IPQ).

Για την ανάλυση των αποτελεσμάτων χρησιμοποιήθηκαν μοντέλα λογιστικής πολλαπλής παλινδρόμησης.

Σχήμα 1. Ψυχοπαθολογία των Ασθενών με Ρευματοειδή Αρθρίτιδα, σύμφωνα με τη MINI

Πίνακας 1. Παράγοντες που σχετίζονται με την διάγνωση Μείζονος Καταθλιπτικής Διαταραχής (Multiple Regression Analysis)

	Odds Ratio (95% C.I.)	p-value
Χαμηλή Ψυχολογική Αντοχή	0.772	0.01
Χαμηλή Αίσθηση Συνοχής	1.000	0.05
Μεγάλος Αντίκτυπος της Κρίσης	0.985	0.05

Πίνακας 2. Παράγοντες που σχετίζονται με τον Κίνδυνο Αυτοκτονίας (Multiple Regression Analysis)

	Odds Ratio (95% C.I.)	p-value
Υπαρξη Αλληλίου S	0,100	0.05
Μεγάλος Αντίκτυπος της Κρίσης	1,121	0.019

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Κατάθλιψη στη Ρευματοειδή Αρθρίτιδα σχετίζεται με την αλληλεπίδραση μεταξύ ψυχολογικού υποστρώματος και κρίσης.

Αυξημένος κίνδυνος αυτοκτονίας παρουσιάζουν ασθενείς ευάλωτοι γενετικά, που βιώνουν εντονότερα τις συνέπειες της κρίσης.

Πρόκειται να παρουσιαστούν:

Resilience mediates the relationship of illness perceptions with depressive symptom severity and suicidal risk in people with chronic illnesses

Elisavet Ntountoulaki, Vassiliki Paika, Dimitra Papaioannou, Elspeth Guthrie, Andre F. Carvalho, Thomas Hyphantis

To be presented in the 5th Annual Scientific Conference of the European Association of Psychosomatic Medicine - EAPM, Barcelona, Spain, June 28th - July 1st, 2017

The impact of the burden of chronic illness upon depression is influenced by a polymorphism in the serotonin transporter gene

Foteini Delis, Nafsika Poulia, Petros Bozidis, Marianthi Sotiropoulou, Vassiliki Paika, Elisavet Ntountoulaki, Dimitra Papaioannou, Elspeth Guthrie, Andre F. Carvalho, Katerina Antoniou, Thomas Hyphantis

To be presented in the 5th Annual Scientific Conference of the European Association of Psychosomatic Medicine - EAPM, Barcelona, Spain, June 28th - July 1st, 2017

Πρόκειται να παρουσιαστούν:

Η ΨΥΧΙΚΗ ΝΟΣΟΣ ΤΡΟΠΟΠΟΙΕΙ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ ΣΕ ΑΣΘΕΝΕΙΣ ΜΕ ΧΡΟΝΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΑ ΝΟΣΗΜΑΤΑ

Ντουντουλάκη Ε., Πάϊκα Β., Παπαϊωάννου Δ., Υφαντής Θ.

Ανακοίνωση που πρόκειται να παρουσιαστεί στο 25ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής,
Κέρκυρα 11-14 Μαΐου 2017

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΕΙ ΤΗΝ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΝΟΣ ΠΟΛΥΜΟΡΦΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΓΟΝΙΔΙΟ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΟΡΕΑ ΤΗΣ ΣΕΡΟΤΟΝΙΝΗΣ ΣΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΧΡΟΝΙΑΣ ΝΟΣΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΑΘΛΙΨΗΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Δελή Φ., Πούλια Ν., Πάϊκα Β., Ντουντουλάκη Ε., Μποζίδης Π., Παπαϊωάννου Δ., Αντωνίου Κ., Υφαντής Θ.

Ανακοίνωση που πρόκειται να παρουσιαστεί στο 25ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής,
Κέρκυρα 11-14 Μαΐου 2017

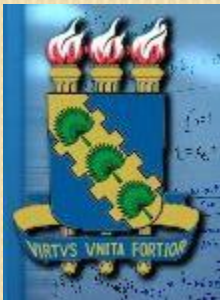
Συνέντευξη στο EPIRUSTV1 – Ι Μαρτίου 2017

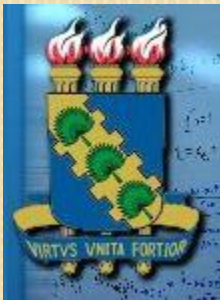
ABREVIATE

Έκθεση προς το Υπουργείο Υγείας
ευελπιστώντας ότι η εργασία μας
θα συνεισφέρει στη διαμόρφωση
πολιτικών υγείας

Εκ μέρους της ερευνητικής ομάδας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους πρόθυμα συμμετείχαν στην μελέτη, τόσο από το προσωπικό του Νοσοκομείου μας όσο, και κυρίως, τους ασθενείς μας, οι οποίοι παρά το βάρος της νόσου πρόθυμα διέθεσαν τον χρόνο τους, συμμετείχαν στις αιμοληψίες και πολλοί μας υποδέχτηκαν ακόμη και στο σπίτι τους παρέχοντάς μας όσα στοιχεία μας ήταν απαραίτητα.

“ASSessing and Enhancing Resilience To DEPression in people with long-term medical conditions in the era of the current Greek social and financial crisis”

Εκ μέρους της ερευνητικής ομάδας

Ευχαριστώ

(thomashyphantis@outlook.com)